

DEBUTUL REVOLUȚIEI DE LA 1848 LA SIGHIȘOARA REFLECTAT ÎN MEMORIALISTICĂ

Nicolae Teșculă*

Abstract: *As the continuation of the ideas of the French Revolution, the 1848–1849 Revolution, by its proportions and its consequences, made a deep impression on the collective consciousness. By memoirs, accounts, stories of the events that they were part of, the people witnessing these events, tried to present these moments of their own existence from which posterity would extract elements that could lead to understanding the events that caused such upheaval. The 1848–1849 Revolution in Transylvania was the root of rich memoirs, each nation having its own representatives of this literary genre. In the case of Sighisoara, there are two memoirs: the one written by Friedrich Csech von Sternheim and the one belonging to Wilhelm Mild. The purpose of this article is to present the beginning of the 1848 Revolution in the town on the Tarnava Mare River, the two memoirs showing the insecurity that could be sensed in Sighisoara, in the spring of 1848, the fear of a possible conflict, as well as the hope for a better, more prosperous future. Both texts speak about the organization of the civil guard, the lack of weapons that it faced, the improvisations that were made in order to protect the town from a future Hungarian attack which eventually led to a quick conquest of the town by general Bem's army.*

Keywords: Sighisoara, revolution, 1848, civil guard, memoirs.

Continuatoare a ideilor revoluției franceze, revoluția de la 1848–1849 prin amploarea ei, prin consecințele sale a lăsat o vie impresie la nivelul conștiinței colective. Prin memoriile, relatări, istorii ale evenimentelor la care au luat parte, contemporanii au încercat să prezinte aceste momente din existența lor personală într-o formă mai mult sau mai puțin veridică din care posteritatea să extragă elemente care să ducă la înțelegerea acestor evenimente care au produs atâta tumult.

În acest sens, notele de acest gen pun în discuție un destin, urmare fiind nevoia firească de comunicare, de mărturisire a unei experiențe trăite. Acest gen de comunicare presupune un spirit de observație care îi oferă o vocație reportericească. Esențială rămâne valoarea de document spiritual¹.

Termenul de „memorii” nu este unul obișnuit; se crede că vine de la pluralul lui „memorie” ce înseamnă facultatea de a-și aminti, dar termenul își are originea de la „memoriu” = raport, expunere, dare de seamă asupra unei situații sau unui

* Director, Muzeul de Istorie Sighișoara, e-mail: nicolaetescula@yahoo.com

¹ Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *Memorialistica revoluției de la 1848 în Transilvania*, Cluj-Napoca, Edit. Dacia, 1988, p. 5–7.

eveniment mai mult sau mai puțin memorabil. De asemenea termenul „a-și scrie memoriile” nu înseamnă a-și scrie amintirile, ci aria de cuprindere este mult mai amplă, depășește cu mult sfera personală a autorului și expune modul în care *el* este participant, martor, nu ca subiect, chiar dacă a avut un rol principal. Tema principală a memorialistului este lumea sub incidența istoriei nu a subiectivității².

Această istorie „avant la lettre” s-a născut odată cu epoca modernă, într-o perioadă de renovare a scrisului, istoric născută dintr-o nevoie acută de uman pe care o reclama scrisul istoric, memorialistica conservându-și rolul de mărturie-document până în zilele noastre chiar dacă rămâne subiectivă³.

Încadrată în ceea ce istoricii numesc „o istorie mărunță”, ea rămâne inteligibilă în durata scurtă a timpului istoric și are meritul de a fi pus o schemă a istoriei unei epoci, de a restitui o lume prin care a trecut naratorul. De la istoria pozitivistă la noua istorie, istoriografia a susținut memorialistica între domeniile preferate, fixându-i locul potrivit în ierarhia surselor și având o metodologie adecvată de valorificare. Se observă creșterea acestor scrieri memorialistice într-o perioadă culminantă a unei epoci, în momentele pline de intensitate ale istoriei. Astfel revoluțiile au fost cele care au stimulat „literatura mărturisirilor” care ajunge la o frecvență copleșitoare. Mai apropiată de teritoriile artisticului, memorialistica favorizează accesibilitatea mesajului istoriografic prin detaliile de viață ce le comunică, accentuând faptul cotidian, valoarea de fapt istoric prin acea umanizare a istoriei la care aspiră noua istorie, lăsând astfel să se rostească tăcuții istoriei, personajul colectiv, marile evenimente stimulând manifestările conștiinței colective⁴.

În cazul memorialisticii, după cum arăta Mircea Eliade, se întâlnește istoria cu istoria unui destin⁵.

Revoluția de la 1848–1849 din Transilvania a fost cea care a dat o bogată memorialistică, aparținând liderilor sau unor reprezentanți mai puțin însemnați, fiecare națiune aducându-și reprezentanți ai genului. Astfel, de partea maghiară, avem scrierile memorialistice ale lui Joska Miklós, Mezős Lázár, Pulszky Ferenc, Teleky Sándor, Jókai Mór, Táncics Mihály, Kövály László⁶. De partea română amintim scrierile lui Timotei Cipariu, Petru Moldovan, Iosif Șterca Șuluțiu, Andrei Șaguna, Vasile Moldovan, Vasile Nemeș, Atanasie Șandor, Alexandru Roman, Ion Chirileanu etc. Dintre sași: Ștefan Ludwig Roth, Johann Karl Schuller, Leopold Maximilian Moltke, Friedrich Mild, Friedrich Csech von Sternheim.

Continuatoare a revoluției franceze de la 1789, revoluția de la 1848–1849 reprezintă, prin complexitatea manifestărilor ei și prin extinderea geografică (de la Mediterană la Marea Baltică, de la Atlantic la Carpați), o ridicare de proporții la scară europeană.

² Alexandru Paleologu, *Tot despre arta memoriilor*, „Luceafărul” nr. 49, 1972, p. 9.

³ Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *op. cit.* p. 8–9.

⁴ *Ibidem*, p. 10–15.

⁵ Mircea Eliade, *Aspecte ale mitului*, București, Edit. Univers, 1978, p. 105.

⁶ Nicolae Bocșan, Valeriu Leu, *op. cit.*, p. 14.

Izbuclnind în diferite zone ale imperiului, a impregnat aceste provincii cu ideile revoluției franceze, antrenând în mișcarea sa pături sociale din cele mai diverse. Organizați sau nu, pașnici sau violenți, revoluționarii pașoptiști au remarcat o nouă viziune politică prin stabilirea legăturilor, pe de o parte, între democrație și republicanism și pe de altă parte, naționalism. A fost forma care a permis răsturnarea regimurilor absolutiste care se consolidaseră după 1815 în Europa Centrală⁷.

La nivelul sașilor ardeleni se simțea de asemenea nevoia de schimbare, de modernizare a Universității Saxone, în rândul tinerilor intelectuali sași manifestându-se atât idei liberale, cât și de factură conservatoare, ambele însă nu au atins o formă extremă de reprezentare. Exponenții celor două curente doreau atât menținerea autonomiei săsești, cât și a drepturilor etnice și militare pentru modernizare însă varia doar mijlocul practic de acțiune. După epoca „anilor liniștiți” (1805–1830) pentru sașii ardeleni urmează așa numita epocă de „viață nouă” (1830–1840) când, sub influența liberalismului german și austriac, apar instituții, asociații economice și culturale totul culminând cu înființarea în 1840 a „Asociației pentru cunoașterea Transilvaniei”⁸.

Un alt fenomen care se observă este acela al apariției unor publicații în cele două mari centre rivale ale sașilor: Sibiu și Brașovul.

La Sibiu în jurul publicațiilor „*Siebenbürger Bote*” (1792–1862 și „*Transsylvania*” se grupează mișcarea conservatoare cuprinzând marile familii patriciene sibiene care aveau funcții în administrația austriacă. În acest sens menționăm pe Joseph Benigni von Mildeburg, Eugen von Friedefeld, Ludwig von Rosenfeld, Joseph Bedeus von Scharberg care militau pentru respectarea status-quo-ului, fidelitatea față de Austria și promovarea egalei îndreptățiri a românilor. Dar erau și tineri jurnaliști ca Jacobus Rannicher, Heinrich Schmith care își fac studiile la Academia de drept din Sibiu și sunt promotorii unui liberalism moderat de factură germană, văzând în uniunea cu Ungaria a Transilvaniei pierderea identității naționale⁹.

În Brașov avem gruparea liberală a jurnaliștilor saxoni adunați în jurul publicațiilor lui Johann Gött („*Blätter für Geist, Gemuth und Vaterlandskunde*”–1833–1856; „*Siebenbürger Wochenblatt*” cu suplimentul său „*Satellit*” etc.)¹⁰.

⁷ Liviu Maior, *1848–1849. Români și unguri în revoluție*, București, Edit. Enciclopedică, 1998, p. 24.

⁸ Ela Cosma, *Liberalism versus conservatorism la sași la 1848–1849 cu privire introductivă asupra liberalismului german și austriac* (infra: *Liberalism ...*) în vol. *Transilvania între medieval și modern*, coord. prof. univ. dr. Camil Mureșanu, Centrul de Studii Transilvane, Fundația Culturală Română, 1996, p. 63–71.

⁹ Idem, *L'attitude des Saxons à l'égard de l'union de la Transylvanie à la Hongrie* (infra: *L'attitude...*) „*Transylvanian Review*”, vol. VII, nr. 2, 1998, p. 83.

¹⁰ Idem, *Liberalism...*, p. 72.

Printre autorii articolelor amintim spirite tinere ca sighișoreanul Georg Daniel Teutsch (1817–1893), dascăl și după 1850 rector la gimnaziul din Sighișoara, autor a numeroase articole, un spirit pragmatic și un bun organizator, fiind unul dintre cei mai buni episcopi ai bisericii Evanghelice din Transilvania, apoi Stefan Ludwig Roth, care prin atitudinea sa moderată ajunge o victimă a revoluției de la 1848–1849, Peter Lange, care conducea prima Casă de economii din Transilvania, Karl Maager negustor și administrator al comunității orașului Brașov etc. Toți, spirite tinere care excluși de la o carieră funcționărească vedeau un interes major față de reformele liberale. La aceștia se mai adaugă Anton Kurtz și Leopold Maximilian Moltke care nu erau transilvăneni și nu aveau conștiința marcată de mentalitățile locale¹¹.

Animozitatea dintre cele două orașe săsești ajunge în preajma lui 1848 la cote maxime. Sibiul era sediul comesului, tot aici se țineau ședințele Universității saxone și tot aici se aflau exponenții conservatorismului moderat care militau pentru menținerea drepturilor săsești, loialitatea față de Habsburgi și egala îndreptățire a românilor. Brașovul era un centru comercial înfloritor și aici ideile liberale erau la ele acasă¹².

Declanșarea revoluției maghiare va determina ieșirea la iveală a animozităților dintre cele două curente, problema centrală fiind legată de uniunea cu Ungaria.

Ziarele lui Gött din Brașov militau pentru o participare activă. Grăitor este articolul publicat de G. D. Teutsch în „Blätter” la 4 aprilie 1848 unde se cerea înarmarea populară, alegerea unui nou reprezentant al țării din ansamblul populației, egalitatea în fața legii, impozite proporționale cu veniturile, separarea administrației de justiție, modernizarea meșteșugurilor, elaborarea unui nou cod penal, Dieta să fie aleasă pe baza uniunii Transilvaniei cu Ungaria¹³.

Dar aceste dispute nu au o tentă radicală și liberalii brașoveni acceptau uniunea doar cu condiția păstrării integrității pământului crăiesc și a instituțiilor sale¹⁴.

Divergențele dintre cele două orașe sunt reflectate și la nivelul Sighișoarei, unde atitudinea, după cum arată Carl Göllner, era marcată atât de poziția geografică a scaunului, cât și de scrisoarea sosită de la scaunul Odorhei la 3 aprilie 1848 în care se cerea acceptarea uniunii. Funcționarii înalți ai orașului în frunte cu primarul Karl Csech von Sternheim vedeau în uniune întărirea statului ungar și ruperea imperiului în două, iar tinerii intelectuali Karl Goos și G. D. Teutsch (cei care vor reprezenta orașul la Dieta din 29 mai) vedeau în acceptarea uniunii înlăturarea birocrăției din conducerea universității saxone. Sub presiunea acestora, la 13 aprilie

¹¹ Idem, *Editorul Johann Gött și presa săsească din Brașov în anii revoluției de la 1848–1849* (infra: *Editorul Johann Gott...*), în vol. *Identitate și alteritate. Studii de imagologie*, II, Cluj Napoca, Presa Universitară Clujeană, 1998, p. 212–213.

¹² Idem, *Liberalism...*, p. 74.

¹³ Idem, *Editorul Johann Gott...*, p. 217.

¹⁴ Idem, *L'attitude...*, p. 84.

orașul Sighișoara, la fel ca și Brașovul se pronunță în favoarea uniunii¹⁵. De altfel în celelalte scaune săsești se glumea pe seama Sighișoarei, arătând că aici G. D. Teutsch l-a detronat pe bătrânul Sternheim și a proclamat republica¹⁶.

Disputele de opinie în cadrul elitei săsești au condus la faptul că la dieta de la Cluj din 29 mai, din cei 22 de delegați sași care trebuiau să se prezinte au participat doar 15, cinci fiind cei care s-au opus total uniunii, însă datorită atmosferei de teroare în final toți au votat pentru uniune¹⁷.

În această atmosferă frământată a avut loc înființarea primei gărzii naționale pe Teritoriul Crăiesc. Inițial și românii li s-a permis să intre în ele. Astfel că la Rupea din 430 de gardiști, 162 erau români și 308 erau sași¹⁸.

Și la Sighișoara, se înființează o gardă cetățenească, formată din patru companii și o ceată liberă, împreună formând în jur de 900 de persoane sub comanda maiorului Karner¹⁹.

Toate aceste evenimente nu puteau să nu influențeze conștiința colectivă a contemporanilor, care în deceniile ulterioare vor așterne pe hârtie amintiri cu privire la derularea evenimentelor din vara anului 1848. Pentru Sighișoara forma de evocare a momentelor revoluționare a fost una diversă, fiind evocată atât în memorialistică, cât și în beletristică²⁰.

Revenind la memorialistică, în cele ce urmează ne vom referi la două lucrări, una a lui Friedrich Csech von Sternheim, fiu al primarului de la acea vreme Karl Csech von Sternheim și intitulată „Peripețiile anului 1848”. Lucrarea este cunoscută doar fragmentar și în traducere, textul original nefiind cunoscut²¹.

Fragmentul avut la dispoziție ne relatează o prezentare a situației națiunilor transilvane în primăvara lui 1848, apoi prezentarea evenimentelor din martie de la Târgu Mureș și din Sighișoara, urmate de expunerea Marii Adunări Naționale de la Blaj din 3/15 mai 1848 și câteva fragmente despre luptele revoluționare.

Știm că Friedrich Csech von Sternheim s-a născut la 4 martie 1826 la Sighișoara, a absolvit liceul din orașul său natal și a urmat studiile juridice la Facultatea de Drept din Sibiu și apoi a plecat la Tabla Regească din Tg.-Mureș

¹⁵ Carl Göllner, *Die Siebenburger sachsen in der Revolutions jaren 1848–1849*, București, Edit. Kriterion, 1967, p. 100.

¹⁶ Teodor Pavel, *Interferențe revoluționare în primăvara anului 1848*, în vol. *Civilizația medievală și modernă românească*, Cluj-Napoca, 1985, p. 334.

¹⁷ Ela Cosma, *L'attitude...*, p. 86.

¹⁸ Carl Göllner, *op. cit.*, p. 34.

¹⁹ *Schäßburg, Bild einer Siebenbürgischen Stadt* (infra: *Schäßbürg...*), Herausgegeben von Hans Heinz Brandisch, Henz Heltmann und Walter Ligner, Wort und Welt Verlag, Innsbruck 1994, p. 18.

²⁰ Vezi aici romanul scris de Thusnelda Henning-Herman *Der hölzerne Pflug. Chronik eines siebenbürgischen Geschlechts*, care tratează printre altele și evenimentele revoluționare din jurul Sighișoarei. O traducere în limba română a apărut în anul 1982 la editura Kriterion sub titlul: *Plugul de lemn. Cronica unei familii ardelene*.

²¹ Asupra acestei lucrări memorialistice vezi: Nicolae Teșculă, Gheorghe Gavrilă, *Marea Adunare Națională de la Blaj din 3/15 mai 1848 văzută de un memorialist sighișorean*, „Revista Bistriței”, XVII, Bistrița, 2003, p. 201–206.

unde a funcționat ca cancelist-concipient. Izbucnirea revoluției îl face să se înroleze în batalionul sășesc de la Vânători care a luptat de partea imperialilor. După 1849 s-a întors în oraș unde a ocupat diverse slujbe administrative, iar la 5 septembrie 1876 dezamăgit își pune capăt zilelor²².

Cea de a doua lucrare aparține lui Wilhelm Mild (1829–1910). El a fost primul inginer al orașului Sighișoara. S-a evidențiat în domeniul urbanistic prin lucrări de amenajare și pavare a străzilor, prin mutarea cursului pârâului Șaeș, care trecea prin centrul orașului, prin construirea podului de lemn Maria Terezia peste râul Târnavă Mare. Memoriile sale vor fi publicate de fiul său în anul 1929, în lucrarea *Zu Schäßburg Anno 1848*²³.

Revenind la primul memorialist, în 1848, tânărul cancelist Friedrich, întors în orașul natal arată: „*Mi-am văzut orașul natal – cum se schimbase în aspectul său spiritual. Totul răsufla de politică, petiții, dezbateri, adunări, exerciții ale gărzilor naționale. În curând am fost introdus în subiectele discuțiilor zilnice. Tot ce era tânăr se vedea chemat să întâlnească lumea și să dea bătrânilor sfaturi bune și să le impună hotărâri.*

Punctul cardinal al discuțiilor a fost «problema unirii». Eu m-am declarat din cauzele sus amintite deja la Tg. Mureș împotriva ei. Însă spre mirarea mea am aflat că majoritatea din intelectualii orașului meu natal erau pentru o uniune condiționată, prin care națiunii săsești i s-ar fi garantat toate drepturile»²⁴.

Precipitarea evenimentelor revoluționare vor determina, după cum am văzut mai sus, că la Sighișoara s-a ajuns la formarea unei gărzi cetățenești, însă organizarea ei a fost un măr al discordiei. Dar mai bine să lăsăm textul să vorbească: „*Deja la prima alegere de ofițeri pentru garda națională funcționarii trimiseră un vot de neîncredere printre ostenele dușmanilor lor, așa numiții teologi /profesorii liceului/, nici un jurist nu fusese ales la vreun post de ofițer [...]. Închipuiți-vă un oraș cu o clasă «colegială» de funcționari «aleși» de popor, îmbătrâniți însă în birocrație și conduși sub tutela fantomei cuvântului de «responsabilitate» spre sus și a suspendării plății salariului, pe lângă aceasta o reprezentanță a orașului numită «comunitate», care, având un capital intelectual foarte mic și integrându-se în baza legii, cooptării și nepotismului, era aplecată spre interese mici, egoiste și a urmat calea oricărui conducător ambițios care știa să arate lucrurile pe poftă...”.* Apoi își continuă acuzele la adresa acestor alegeri făcute pe baze clientelare arătând că a apărut „... o clică de adevărați burtă-verde, dușmană și celei mai mici jertfe, nu prea bogată în bărbăție personală, ca să țină piept curajoasă și îndrăzneată primejdiilor și prea incultă decât să năzuiască la un bun „mai mare prin sacrificare a binelui mai mic”, acest lucru a făcut ca ofițerii gărzii civile să fie aleși din rândul câtorva „... familii foarte întinse și încuscrite ale orașului [care

²² Julius Holitzer, *Din însemnările lui Friedrich Csech von Steinheim despre evenimentele din jurul anului 1848*, mss, p. 1.

²³ *Schäßburg*... p. 407.

²⁴ *Ibidem*, p. 15.

n.n., N.T.] știa să ridice prin diferite uneltiri pe scumpii lor domnișori, veri și cumnați la oficii și ranguri [...] - și să dea la o parte «eo ipse»-firește, pe toți funcționarii civili ca nedemni de încredere”²⁵.

De altfel pregătirea era foarte proastă, pentru că timp de „...160 de ani n-a fost război în țară și un timp îndelungat – 35 de ani – în care nimeni nu s-a gândit la vreun exercițiu militar” garda națională „Din turnuri și cămări de arme și slănină s-au scos arcurile, puști și archebuze, săbii și lănci, s-au croit piei și s-au turnat gloanțe, s-au confecționat în sfârșit pe cheltuiala orașului o mulțime de lănci și anume fierarii din localitate au avut atâta patriotism să le fabrică orașului lor necioplite și prost lucrate pe preț de două sau trei ori mai mare decât bieții țigani”²⁶.

Această apărare făcută în pripă și pe bază de clientelism va determina în toamna lui 1848 o adevărată spaimă, datorată unui zvon privind un presupus atac al secuilor. Atunci analizându-se la cald s-a observat slaba înzestrare și friabilitatea sistemului de apărare al orașului, mai ales că cu câțiva ani în urmă municipalitatea a hotărât dărâmarea unor turnuri ale cetății²⁷.

Despre starea de spirit din cetate, aceasta era alimentată de zvonuri, lumea fiind tot mai avidă de știrile noi: „Ce aglomerație și înghesuială era seara în fiecare zi de poștă în fața oficiului poștal. Cum stăpâneau când strigăte tari, când șoptiri tainice pasiunea mulțimii înfierbântate. Expeditorul poștal abia se putea mișca ca să înmâneze năvălitorilor ziarele cerute. Dar îndată ce le aveau în mână nenorociții erau înconjurați de mulțimea lacomă de știri, care voia să-și potolească setea de știri la izvorul literelor din ziare”²⁸.

În această atmosferă, mentalitatea revoluționară își făcea tot mai simțită prezența: „astfel creștea din zi în zi agitația, emoția și enervarea maselor. Toți voiau să aibă parte la dezbateri și hotărâri...”²⁹.

Ce-a de a doua lucrare memorialistică, a lui Wilhelm Mild, tratează pe parcursul a 249 de pagini evenimentele trăite de viitorul inginer al orașului în anii tumultuoși 1848–1849. Amintirile sale încep cu o descriere a vieții cotidiene din urbea de pe Târnava Mare la mijlocul secolului al XIX-lea, a cartierelor și a monumentelor, apoi vorbește despre debutul revoluției prin organizarea gărzii civile, despre ocuparea orașului de către armata revoluționară maghiară, refugiul în Țara Românească și întoarcerea acasă după înfrângerea armatei revoluționare maghiare³⁰.

²⁵ *Ibidem*, p. 18.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Die Belagerung Schäßburgs in Oktober 1848* în vol. *Ein Kalender für Siebenbürgen zu Unterhaltung und Beleherung*, 1852, p. 27–35.

²⁸ Julius Holitzer, *op. cit.*, p. 20.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ Friz Mild, *Zu Schäßburg anno 1848. Aus Erinnerungen eines Burggardisten*, Markusdruckerei, Schäßburg, 1929, passim.

La fel ca și Sternheim, Mild surprinde agitația din primăvara lui 1848, starea de expectativă existentă în oraș: „În curând vestea proastă din străinătate avea să ajungă prin Pasul Craiului (Königsteig) și în zona încă pașnică a Sighișoarei. Oamenii prevăzători, ei au prevăzut că se va apropia o furtună – deși încă îndepărtată – pe cerul politic. Chestiunea a fost dezbătută și s-a ajuns la hotărârea că în acest caz, ar trebui să se ia măsuri defensive, după posibilități. Pentru aceasta fiind necesare o cetate puternică și o echipă înarmată pentru luptă”³¹.

Astfel se ajunge la organizarea gărzii civile, unde vechea instituție a vecinătății a jucat un rol primordial: „Cetățenii orașului, apți pentru luptă s-au adunat în cadrul vecinătăților, s-au organizat în companii și și-au ales ofițerii. Au fost formate cinci companii cetățenești și o a șasea, compusă din oameni mai tineri – studenți și comercianți, voluntari. Aceste șase companii erau supuse comenzii supreme a unui maior și purtau un nume comun: Garda Civilă Sighișoreană”. Preocupările se vor dovedi a fi serioase, voluntarii din garda orașului primind chiar și o uniformă: „Pentru ca gardiștii să aibă și un aspect militar, a fost creat un echipament de lucru unitar; un pantalon din stofă de culoare închisă împreună cu o haină scurtă de aceeași culoare, cu nasturi din alamă și ca acoperământ al capului o pălărie neagră din pâslă, înaltă și împodobită cu cocardă însoțită de o pană de struț neagră. Proiectul a fost repede adoptat, dar punerea sa în practică se poticnea, ba chiar se oprea la mulți gardiști – ei purtând hainele lor civile”³².

Curând s-a observat că lipsesc armele necesare și s-a ajuns la improvizații: „După dotarea cu uniforme s-a trecut la importanta chestiune a armamentului necesar. Puști proprii, cu alice sau glonț, cu cremene sau perculator, se găseau la mulți gardiști, însă la majoritatea lor, nu. Trebuia găsit un înlocuitor, și astfel comandamentul orașenesc suprem a hotărât să înlocuiască armele de foc lipsă cu lănci sau săgeți. Aceste lănci erau compuse dintr-o bucată de fier lungă de un picior, aplatizată, cu vârf – după forma ei, un fel de compromis între țepușă și sapă – și un băț din lemn de molid, lung de 6–7 picioare, de a cărui extremitate mai groasă s-a fixat bucată ascuțită din fier – operă a fierarilor autohtoni”³³.

În sprijinul gărzii civile va veni armata imperială, care va da arme învechite și casate: „Ulterior, aceste lănci grele au fost înlocuite cu ceva mai bun. Gărzii civile i-au fost trimise câteva loturi de muschete soldățești vechi, care fuseseră casate într-o fortăreață lombardo-venețiană. Erau puști cu baionete cu patru muchii și cremene. Pe paturile unora, era încă lipit încă, un bilețel de hârtie cu numele orașului Brescia. Aceste puști au fost distribuite acelor gardiști, care nu posedau arme de vânătoare, pentru că un gardist care avea propria sa pușcă de vânătoare, nu era dispus să o schimbe pe o astfel de armă de ucidere bresciană. Pe lângă aceasta, rămâneau lăncile, în cazul unei urgențe”³⁴.

³¹ *Ibidem*, p. 71.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, p. 72.

³⁴ *Ibidem*.

Lipsa acută de arme de foc va duce în cele din urmă la recondiționarea vechiului arsenal al cetății existent încă în turnuri și bastioane: „Și arme de foc brute au fost recondiționate la repezeală – acestea fiind puști cu fitil, care s-au odihnit și au ruginit din timpul războaielor cu curuții în bastioane. Acestea au fost scoase din întunecata lor ascunzătoare, de printre archebuze, inele cu smoală și bolovani, și curățate. Utilizarea lor a fost încredințată gardiștilor mai în vârstă. Unele din aceste puști cu fitil au fost transformate în piese de artilerie grea, legându-se laolaltă două-trei bucăți care se fixau pe un suport din lemn, cu două roți. Omul cu fitilul la îndemână, îndeplinea atribuțiile militare”³⁵.

Vedem că în condițiile lipsei acute de arme moderne s-a trecut la recondiționarea celor vechi. Tot pentru apărare se va încerca și refortificarea cetății medievale, care după atacul curuțiilor din anul 1704 și-a pierdut în totalitate rolul militar: „Între timp au fost analizate fortificațiile orașului. Unde erau răni, s-a aplicat bandaj suficient. S-au amenajat și instalații defensive mai cuprinzătoare, pentru apărarea orașului. Grilajele țintuite cu fier ale turnului cu ceas ca și a celui a croitorilor, - cele care încă mai existau, au fost scoase din ruginita lor letargie și pregătite pentru acționarea lor mai lesnicioasă. La poarta de la Törle, în timpul lungii perioade de pace s-au pierdut cumva ușile, împreună cu alte sisteme de închidere. În locul acestora, a fost săpată o tranșee adâncă, în afara porții, acolo unde mai stă încă bătrânul tei, baza acesteia a fost dotată cu stâlpi din stejar ascuțiți în partea lor superioară, de-a lungul ei înălțându-se un baraj puternic din pământ. Butoaie vechi, care erau umplute cu pământ și cu pietre încoronau barajul. Pe Dealul Școlii, în zidul de la grădina colegiului, o fisură largă a fost astupată zidindu-se din nou. Pe distanța între Turnul Aurarilor, aflat în descompunere și vechiul Turn al Frânghierilor (actuala locuință a paznicului cimitirului) aflat vis-à-vis, a fost înălțată o palisadă. S-a avut în vedere și culcarea la pământ a pietrelor funerare din afara acestui zid de apărare, în scopul de a nu oferi inamicului o posibilitate de acoperire, dar aceasta nu s-a pus în practică. Micul cimitir catolic de pe bastion a fost pregătit pentru defensivă. Aici stăteau trăgătorii. La bastionul de la Turnul Fierarilor (Mönchhof) s-au reparat părțile defecte ale zidului, grămada de gunoi, care creștea constant de decenii, exercitând presiune asupra înaltului zid de apărare, a fost împinsă în jos cam până la jumătatea dealului, iar bastionul a fost ocupat de pușcași. Multe alte porțiuni din zidul cetății au fost supuse de asemeni renovării”³⁶.

În contradicție cu ceea ce spunea Friedrich Csech von Sternheim, membrii gărzii au luat în serios statutul lor și făceau instrucție cu conștiinciozitate: „Eu, fiind student, făceam parte din rândurile voluntarilor. Instrucția militară se executa cu seriozitate, și nu lipseau meșteri iscusiți pentru aceasta. Mai întâi au fost instruiți subofițerii, după care aceștia instruiu oamenii, individual sau în

³⁵ Ibidem, p. 73.

³⁶ Ibidem, p. 74.

grupuri, totul executându-se în ritm alert, pentru că aici nu constrângerea, ci sentimentul datoriei era forța propulsoare. Când mândrii voluntari în frunte cu al lor impetuos căpitan Teutsch³⁷ mășăluiau pe străzile orașului, în ritmul bătăilor tobei veselului tambur Moik, se auzeau pretutindeni cuvintele: vine corpul voluntarilor! Din ferestre, ochii tinerilor și bătrânilor priveau voluntarii trecând împreună cu al lor căpitan. Între membrii gărzii civile și ofițerii lor exista fără excepție o relație camaraderească”³⁸.

În ciuda entuziasmului, și a organizării gărzii și a prezenței unui corp al armatei austriece, a regimentului de graniță de la Orlat, după cum se știe orașul nu rezistă asediului armatei revoluționare maghiare și în octombrie 1848 vechea cetate medievală este ocupată, o parte a populației ia drumul pribegiei, întorcându-se doar după un an.

Din analiza celor două texte memorialistice vedem că avem de a face cu două abordări diferite. Pe de o parte, Friedrich Csech von Sternheim scrie imediat după evenimentele revoluționare, dorind o justificare a acțiunilor sale și o acuzare a celor care au avut la începuturile anului 1848 o atitudine filomaghiară și prounionistă, prezentând ironic modul de organizare al gărzii conduse de Georg Daniel Teutsch. Pe de altă parte, Wilhelm Mild scrie mult după evenimentele revoluționare, este mai detașat și încearcă să facă o prezentare detaliată a participării sale în cadrul gărzii cetățenești, dorind să îi pună în valoare pe cât posibil, meritele.

Din cele două lucrări răzbate starea de insecuritate prezentă la Sighișoara în primăvara lui 1848, teama de un posibil conflict, dar în același timp și speranța într-un viitor mai bun și mai prosper. Ambele texte vorbesc despre lipsa armelor, despre improvizațiile făcute pentru apărarea orașului în fața unui atac maghiar, element care în cele din urmă va duce la cucerirea destul de rapidă a urbei de către armatele generalului Bem.

Nu în ultimul rând, memorialistica sighișoreană reușește să întregească o parte din istoria revoluției de la 1848–1849 din micul burg transilvan. Alături de sursele arhivistice și cele din presa vremii, reușim să descoperim resorturile intime care au marcat mentalitatea colectivă a epocii.

³⁷ Georg Daniel Teutsch, atunci învățător la gimnaziu, ulterior episcop al Bisericii Evanghelice C.A.

³⁸ *Ibidem*, p. 75.